

Арсен Щербай
студент гр. СЗм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Андрій Кізима

ПРАГМАТИКА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

У нинішніх складних соціально-економічних та військово-політичних реаліях одним із важливих джерел доходів українських домогосподарств продовжують залишатися соціальні трансферти, «які домогосподарства одержують у грошовій формі для забезпечення потреб, що виникли у зв'язку з певними подіями або обставинами (наприклад хворобою, безробіттям, виходом на пенсію, житловими умовами, здобуттям освіти або сімейними обставинами)» [1, с. 126].

З-поміж різновидів таких трансфертів вагоме місце посідають пенсії, що виплачуються за рахунок коштів Пенсійного фонду України. Проте варто зазначити, що чинна в Україні система солідарного пенсійного забезпечення громадян перебуває у глибокій і затяжній кризі, а її перспективи є невизначеними.

Так, за даними Пенсійного фонду України, станом на 1 жовтня 2022 року в Україні було зареєстровано 10,7 млн пенсіонерів, а середній розмір пенсії становив 4539,36 грн (рис. 1).



Рис. 1. Розподіл пенсіонерів в Україні за видами призначених пенсій станом на 1 жовтня 2022 року [4]

Причому слід акцентувати, що «38,4% пенсіонерів отримують виплати в межах від 2 001 грн до 3 000 грн, ще 23,5% – від 3 001 грн до 4 000 грн» [4] (рис. 2).

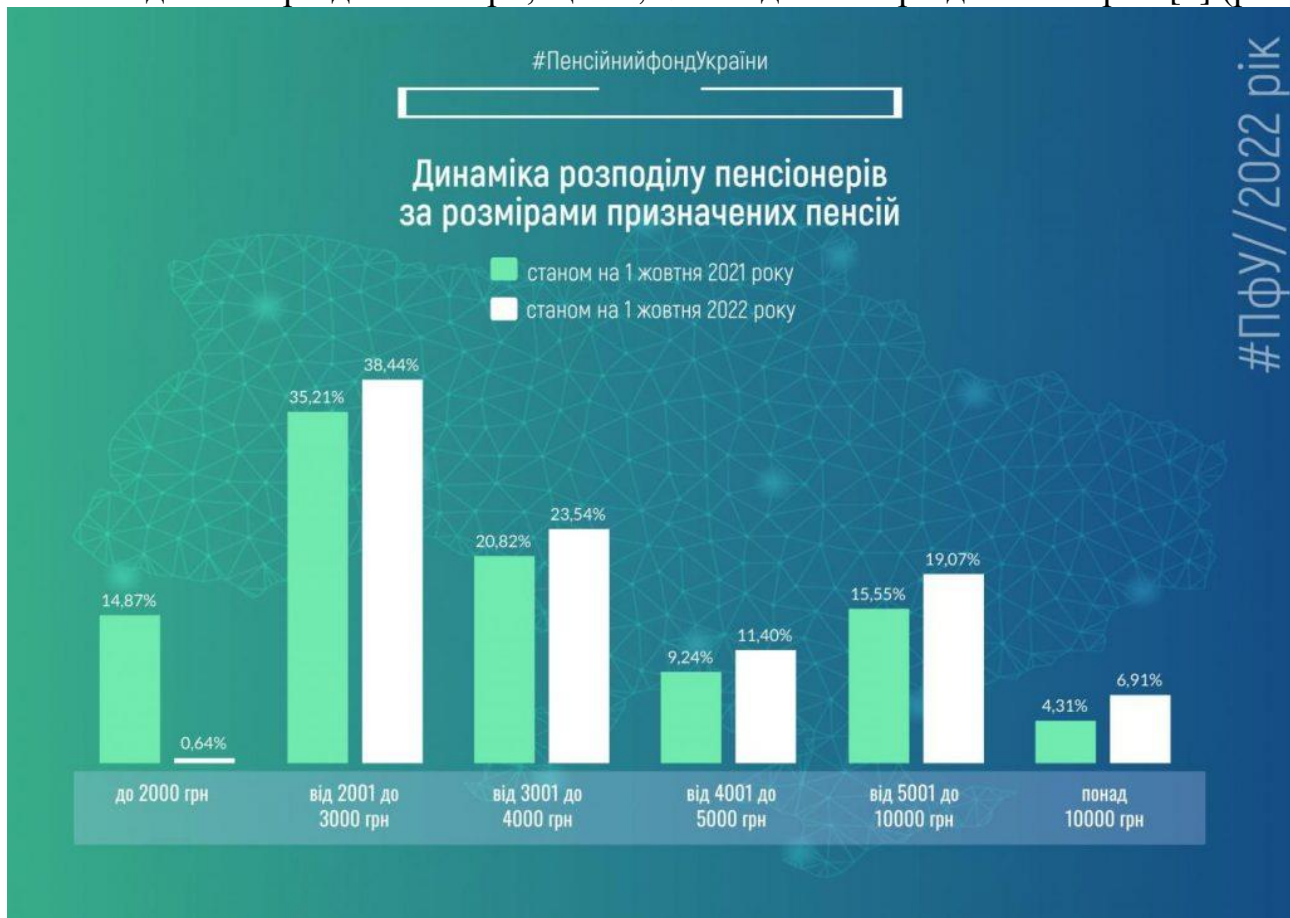


Рис. 2. Динаміка розподілу пенсіонерів в Україні за розмірами призначених пенсій у 2021-2022 роках (станом на 1 жовтня) [4]

Оскільки основним джерелом наповнення бюджету Пенсійного фонду України є єдиний соціальний внесок («який забезпечує дві третини надходжень до ПФУ» [2], а «загальна чисельність застрахованих осіб, за яких платять або які самостійно сплачують ЄСВ, у червні 2022 р. становила 10,73 млн осіб (з яких 79,6% – наймані працівники, 12,1% – ФОПи, самозайняті, члени фермерських господарств, 8,3% – інші категорії, у т.ч. військовослужбовці)» [2], то можемо стверджувати, що співвідношення тих, хто сплачує ЄСВ, і наявних в Україні пенсіонерів є вкрай критичним, позаяк воно уже становить один до одного. До того ж, враховуючи відтік за кордон українців, що рятуються від війни, та зростаючі темпи безробіття, ситуація, вважаємо, буде лише погіршуватися.

Варто також наголосити, що на стан сплати ЄСВ значною мірою впливає і чинна система оподаткування, яка призводить до різних обсягів сплати ЄСВ особами (чи за осіб), що перебувають на спрощеній і загальній системах оподаткування. Так, «якщо роботодавець під час нарахування заробітної плати найманому працівнику повинен сплатити 22% ЄСВ, то ФОП на спрощеній системі оподаткування, незалежно від розміру доходу має право сплатити мінімальний розмір ЄСВ – 22% від мінімальної заробітної плати. Наприклад, у жовтні-грудні 2022 р. для ФОП – це 1 474 грн на місяць, а сумарно сплачена сума ЄСВ за рік

становить 17 292 грн. Водночас, наприклад із середньої зарплати працівника (24 150 грн), який є найманим працівником, роботодавець сплачує 5 313 грн на місяць або 63 756 грн на рік» [2], що не свідчить про дотримання принципу справедливості в оподаткуванні.

Наразі нині уряд шукає різні альтернативи для гарантування забезпечення виплат у солідарній пенсійній системі України, однією із яких може стати спрощення участі у пенсійному страхуванні згідно проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення механізму участі у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні» [3], яким передбачено зняття обмеження щодо участі у сплаті добровільних внесків для працюючих осіб та наявність спонсорських (благодійних) пенсій.

Насамкінець зазначимо, що в Україні, безумовно, існує гостра необхідність модернізації та розвитку чинної системи пенсійного забезпечення. Проте слід пам'ятати, що будь-які зміни, котрі торкатимуться значної частини населення, повинні передусім: враховувати існуючі реалії сьогодення та потенційні ризики; напрацьовуватися із залученням широкого кола зацікавлених осіб (урядовців, незалежних експертів, науковців тощо); обов'язково виноситися на громадське обговорення із всеохопним урахуванням результатів такого обговорення.

Список використаних джерел:

1. Кізіма Т. О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*: збірник наукових праць / гол. ред. П. П. Мазурок. Кривий Ріг, 2008. №3 (15). С. 123–129.
2. Пищуліна О. Система пенсійного забезпечення громадян: чи можна врятувати пенсії для українців. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/systema-pensiinogo-zabezpechennia-gromadian-chy-mozhna-vriatuvaty-pensii-dlia-ukraintsiv>
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення механізму участі у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні: Проект Закону України від 08.08.2022 р. № 7649. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40193>
4. Розподіл пенсіонерів за видами призначених пенсій, динаміка розподілу пенсіонерів за розмірами призначених пенсій (станом на 1 жовтня 2022 року). URL: <https://www.pfu.gov.ua/2154275-rozpodil-pensioneriv-za-vydamy-pryznachenyh-pensij-dynamika-rozpodilu-pensioneriv-za-rozmiramy-pryznachenyh-pensij-standom-na-1-zhovtnya-2022-roku-2/>